

VESZÉLYBEN AZ EURÓPAI ZSIDÓSÁG?

BALOLDAL, ANTISZEMITIZMUS ÉS MIGRÁCIÓ

V E S Z P R É M Y L Á S Z L Ó B E R N Á T

Európa 2021 májusában megdöbbenve figyelhette a tévéből, hírportálokról és újságcikkekből érkező híreket: zsidókat támadtak meg nyugati nagyvárosokban, tömeges antiszemita tüntetéseket tartottak Berlinton Amszterdamon át Londonig és Párizsig, egyes csoportosulások pedig egyenesen a zsidókkal szembeni fizikai erőszakra szólítottak fel. A 2021. májusi izraeli–palesztin konfliktust követően, mely során több ezer rakétát lőtt ki a Hamász terrorszervezet Izraelre, s melyre Izrael ellentámadásokkal reagált, antiszemita atrocitások hulláma érte el a nyugat- és észak-európai, illetve észak-amerikai zsidóságot. De hogyan jutott idáig a nyugati világban a zsidóság helyzete, hogy nem egy zsidó sajtóorgánium már a '30-as évek antiszemitizmusának visszatérését vizionálja? S hogyan reagál rá a nemzetközi baloldal?

A MIGRÁCIÓS VÁLSÁG

A 2015-ben Európát elérő migrációs válság számos téren indított be kritikus társadalmi, gazdasági és politikai diskurzust a tömeges illegális bevándorlás jelenségével kapcsolatban. Ennek pusztán az egyik, ám fontos vetülete volt az antiszemitizmus kérdése. Már a 2015-ös év során felbukkantak a fősodratú német sajtóban a következő szalagcímek: „Még több antiszemitizmust hoznak a menekültek Németországba?” (*Süddeutsche Zeitung*), „Mi lesz a menekültek zsidóellenességéből?” (*Die Welt*), „Aggódnak a menekültek új antiszemitizmusa miatt” (*Tagesspiegel*), „Importált antiszemitizmus” (*Spiegel Online*) stb.¹

Hasonló példák a politikából is idézhetők. 2016 novemberében Erika Steinbach CDU-s parlamenti képviselő például az arab országokban uralkodó antiszemitizmusra mutató híreket kommentált úgy közösségimédia-oldalán, miszerint „egy éven belül egymillióval több antiszemita lesz”. Armin Laschet, Észak-Rajna-Vesztfália akkori kereszténydemokrata tartományi miniszterelnöke egyik 2018-as interjújában az antiszemitizmus növekedésének egyik okaként a 2015-ös migrációs válságot nevezte meg.² S végül, még a deklaráltan liberális

* Jelen tanulmányhoz a szerző felhasználta a Migrációkutató Intézet és az MCC Press gondozásában megjelenés előtt álló kéziratának, továbbá a *Mandiner* felületén megjelent korábbi publicisztikájának részleteit.

1 A szalagcímeket idézi: Sina ARNOLD – Jana KÖNIG: *Flucht und Antisemitismus*. Berliner Institut für empirische Integrations- und Migrationsforschung, Berlin, 2017. 6.

2 Ofer ADERET: Anti-Semitism is Growing Among Far Right and Muslim Migrants in Germany, State Premier Tells Haaretz. *Haaretz*, 2018. szeptember 3. <<https://www.haaretz.com/world-news/europe/premier-anti-semitism-growing-in-germany-state-premier-tells-haaretz-1.6436155>>

Antiszemitizmus-import – Izrael-ellenes tüntetés Londonban a „Quds nap” alkalmából, 2018. június 11. (Alisdare Hickson felvétele)

The New York Times 2019. tavaszi cikke is kénytelen volt beismerni, hogy „számos felmérés mutatja, hogy Németország és más európai országok muszlim lakossága nagyobb arányban mutat antiszemita nézeteket, mint a többségi társadalom”.³

A fenti diskurzus a nyugat-európai zsidó közösségekben is utat talált. Raphael Evers volt rotterdami, majd düsseldorfi főrabbi ezen sorok írójának adott 2017-es interjúja szerint „közel-keleti hátterű emberek” részéről tapasztalt antiszemizmust Hollandiában.⁴ Shimon Lasker brüsszeli ortodox rabbi szerint pedig a tömeges bevándorlásnak „természetesen” van köze a növekvő antiszemizmus-hoz.⁵ David Pinto szociológus, az Amszterdami Egyetem oktatója ugyan ezen riport szerint úgy fogalmazott, hogy „van antiszemizmus – most sokkal több, mint valaha. Főleg a marokkói, muszlim fiatalok a felelősek érte”.⁶ A legnagyobb német-zsidó ernyőszervezet, a Németországi Zsidók Központi Tanácsa a muszlim országokból érkező bevándorlók számára javasolt antiszemizmus elleni oktatási programot 2018-ban. Abraham Lehrer alelnök szerint „sok ilyen

3 James ANGELOS: The New German Anti-Semitism. *The New York Times*, 2019. május 21. <<https://www.nytimes.com/2019/05/21/magazine/anti-semitism-germany.html>>

4 VESZPRÉMY László Bernát: „Ha kikapcsolod a mikrofont, mesélek”. *Szombat*, 2017. május 30. <<https://www.szombat.org/politika/ha-kikapcsolod-a-mikrofont-meselek-antiszemizmus-hollandiaban>>

5 VESZPRÉMY László Bernát: „A bevándorlók lángba borítják az országot” – Shimon Lasker brüsszeli rabbi a Mandinernek. *Mandiner*, 2017. december 30. <https://mandiner.hu/cikk/20171228_veszpremy_laszlo_bernat_a_bevandorlok_langba_boritjak_az_orszagot_shimon_lasker_brusszeli_rabbi_a_mandinernek>

6 VESZPRÉMY: „Ha kikapcsolod...” I.m.

» a tömeges bevándorlásnak köze van a növekvő antiszemitizmushoz

[muszlim országból érkező] embert olyan rezsimek befolyásoltak, ahol az antiszemitizmus az állami gondolkodás része”. Azért, hogy az ilyen emberek később Németországban „ne fejtsek ki nyíltan nézeteiket”, „integrációs kurzusukat” kell kifejleszteni számukra – vélekedett a zsidó vezető.⁷

A megszólalt zsidó vezetők aggodalmát bizonyos mértékig alátámasztják az ismert felmérések. Egy 2017-es német tanulmány már bevezetőjében közölte, hogy „megalapozott kutatások a menekültek körében tapasztalható antiszemitizmusról [...] egyelőre nem léteznek.”⁸ Néhány emlékezetes eset azonban a média figyelmét is felkeltette. Egy palesztin migráns kislány, akivel Angela Merkel német kancellár is közös szereplést vállalt 2015-ben, nem sokkal később Izrael megszüntetése mellett érvelt. A Magyarországra érkezett palesztin migráns, Basil Harara is visszhangokat keltett a hazai zsidó sajtóban, amikor 2016-ban egy a migrációt támogató baloldali rendezvényen zsidóellenes verseket szavalt.⁹ 2017 decemberében egy szír migráns botokkal támadt meg egy kóser éttermet Amszterdamban.¹⁰

ANTISZEMITA TÁMADÁSOK

Ha megvizsgáljuk, hogy az ismert, állami és civil szervezetekhez köthető felmérések szerint milyen adatok állnak a tömeges bevándorlás által kiemelten érintett nyugat- és észak-európai országok antiszemitizmusáról szóló híradások mögött, a támadások számának növekedését és a migrációs háttérű elkövetők felülreprezentáltságát fogjuk látni.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014–20 (összesen)	Ebből gyilkosságok, 2015–20
Franciaország	851	808	335	311	541	687	339	3872	6
Egyesült Királyság	1 168	924	1 309	1 382	1 652	1 805	1668	9908	0
Németország	1 596	1 366	1 468	1 504	1 646	2 032	2275	11 887	0
Hollandia	171	126	109	137	175	309	135	1 162	0
Olaszország	86	87	130	130	197	251	230	1241	0
Svédország	267	277	182	278	n. a.	Na.	1 004	0	
Norvégia	0	0	n. a.	n. a.	na.	n. a.	Na.	0	0
Dánia	n. a.	13	21	38	45	n. a.	Na.	117	1

A jelentett antiszemita indíttatású atrocitások száma Nyugat- és Észak-Európában a migrációs válság kezdete óta¹⁷

7 Germans Jews Propose Anti-Semitism Lessons For Muslim Migrants. *BBC*, 2018. november 5. <<https://www.bbc.com/news/world-europe-46095808>>

8 ARNOLD – KÖNIG: *I.m.* 5.

9 VESZPRÉMY László Bernát: Progresszív korholás és machiavellista szép szavak. *Szombat*, 2017. február 7. <<https://www.szombat.org/velemeney/progressziv-korholas-es-machiavellista-szep-szavak>>

10 VESZPRÉMY László Bernát: Ha nem akarsz bajt, ne viselj kipát. Hollandiában járt a *Mandiner*. *Mandiner*, 2019. május 8. <https://mandiner.hu/cikk/20190508_hollandia_riport>

11 2015 januárjában négy zsidót (Philippe Braham, Yohan Cohen, Yoav Hattab, François-Michel Saada) öltek meg muszlim támadók egy párizsi kóser boltban, 2017 áprilisában egy párizsi zsidó hölgyet, Sarah Halimit dobta ki emeleti lakásából a muszlim támadója. 2018 márciusában újabb francia zsidó asszonyt, Mireille Knoll holokauszt túlélőt gyilkolták meg.

12 2019 októberében a hallei zsinagógát érte gyilkos szélsőjobboldali támadás, mely során két nem zsidót ölt meg az elkövető.

13 A 2019-es és 2020-as adatok nélkül, a 2017–2018-as adatokat egybevonva.

14 A 2016–20-as adatok nélkül.

15 A 2014-es és 2019–20-as adatok nélkül.

16 2015 februárjában egy zsidó biztonsági őrt, Dan Uzant lőtt le egy muszlim támadó a koppenhágai zsinagógában: Denmark killings: Funeral for Jewish synagogue guard. *BBC*, 2015. február 18. <<https://www.bbc.com/news/world-europe-31525121>>

17 Összehasonlításképp a 2014-es évvel együtt megadva. Az adatokhoz lásd: VESZPRÉMY László Bernát: *Bevándorlás és antiszemita indíttatású atrocitások. Nyugat- és észak-európai körkép*. Migrációkutató Intézet, 2019. január 15. <<https://www.migraciokutato.hu/2019/01/15/bevandorlas-es-antiszemita-indittatasu-atrocitasok-nyugat-es-eszak-europai-korkep/>> Uő: *Visszatérő harmincas évek?* Megjelenés előtt álló kézirat, Migrációkutató Intézet (2021).

A fenti adatok alapján elmondható, hogy a teljes adatsorral rendelkező országok közül az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában *folyamatosan nőtt az antiszemita háttérű incidensek száma* a migrációs válság 2015-ös kezdete óta egészen 2018-ig, sőt az Egyesült Királyságban 2019-ben is. Valamint mindhárom országban emelkedés volt tapasztalható a 2014-es gázai konfliktus idején, majd 2015-ben visszaesés volt megfigyelhető; azonban ezt követően az Egyesült Királyságban, Németországban és Dániában újra növekedésnek indult az antiszemita motivációjú incidensek száma (néhány tucatnyi eltérést mutatva 2016-ban és 2017-ben), s bár Hollandiában még 2016-ban is visszaesés mutatkozott, végül 2017-ben a kiemelkedően erőszakos incidensek (késelés, belvárosban történő verekedés) révén ismét emelkedést mutat a támadások száma. Hollandiában a 2019-es adatok a 2014-es adatokat is felülmúlják. Franciaország esetében a csökkenés folyamatos volt 2018-ig, ekkor azonban drámai növekedés következett be az atrocitások számában. Svédország tekintetében a 2016-os év visszaesését követően 2017–18-ban a 2015-ös év magas számadatait látjuk ismét (igaz a két év atrocitásait egy közös adatban ismerjük). Olaszországban nem tér el lényegileg a 2014-es és a 2015-ös adat, ezt követően 2016-ban komoly növekedés, majd 2017-ben stagnálás látható, s végül az utóbbi két évben a támadások száma meredeken emelkedett. Norvégiát tekintve nem áll rendelkezésre kellő mennyiségű adat az elemzéshez, míg Dániában történt Franciaországon kívül az egyedüli halállal végződő atrocitás, 2015-ben. Természetesen mindegyik országban felmerülhet, és bizonyos esetekben – mint az Egyesült Királyság, Németország, Franciaország és Hollandia vonatkozásában – okkal feltételezhető, hogy *a valós atrocitások száma minden bizonnyal jóval nagyobb* értéket mutat.¹⁸ A 2020-as koronavírus-járványt követően egyedül Németországban nőtt az antiszemita atrocitások száma, más országokban általánosan bizonyos fokú csökkenés volt tapasztalható.

Tisztázandó kérdés, hogy valóban bevándorló háttérű egyének felelnek-e a fenti atrocitásokért? A fenti országok esetében az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (FRA) 2018-as adatait vehetjük alapul, amely helyi zsidó közösségek megkérdezésével vizsgálta, hogy az antiszemita támadók között milyen mértékben vannak jelen bevándorlók. Fontos kiemelni, hogy az itt vizsgált támadásszámok a közösségek tagjai által jelentett adatok, nem pedig a hivatalos statisztikákban közölt számok.

	Progresszív baloldal	Radikális iszlám	Radikális kereszténység	Szélső-jobboldal
Franciaország (n = 65)	21	33	4	7
Egyesült Királyság (n = 61)	25	22	3	11
Németország (n = 72)	16	41	5	20
Hollandia (n = 64)	18	35	5	6
Olaszország (n = 98)	38	20	12	28
Svédország (n = 88)	27	40	3	18
Dánia (n = 72)	27	34	1	10

Antiszemita támadók háttére az áldozatok véleménye szerint¹⁹

A fenti adatsor szerint azt látjuk, hogy *szinte minden esetben muszlim támadókat neveznek meg a megtámadott, majd meginterjúvolt zsidó áldozatok* (kivéve az Egyesült Királyság és Olaszország). Külön említést érdemel, hogy az itt

18 Az angliai támadásokat mérő CST kevesebb atrocitást dolgozott fel, mint ahányról jelentést kapott; Németországban kutatók, Franciaországban alternatív zsidó szervezetek szerint kritikával kell kezelni a hivatalos adatokat; Hollandiában pedig a CIDI zsidó szervezet munkatársai vélik úgy, hogy a zsidók már „belefáradtak” az incidensek jelentésébe.

19 FRA: *Experiences and perceptions of antisemitism. Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU. 2018.* A kérdés a következő volt: „Visszagondolva az atrocitásra, amikor valaki megtámadta vagy fenyegette Önt zsidósága miatt, mit gondol, ki tette azt Önnek?”

vizsgált országok többségében (Németország kivételével) az áldozatok szerint több volt a szélsőséges baloldali támadó, mint a jobboldali, Olaszországban egyenesen ez utóbbi csoport adta a legtöbb támadót. Ehhez hozzá kell tenni, hogy a német statisztikákat már sok kritika érte. A német rendőrség szinte minden zsidókat ért támadást jobboldali indíttatású támadásként fog fel, míg az Izrael-ellenes indíttatású támadások egy részét nem jegyzi fel antiszemita motivációjú támadásként, hanem egy külön „Izrael-ellenesség” rovatban kezeli.²⁰ Érdekes módon azonban egy német rendőrségi felmérés az utóbbi kategóriába helyezte egy német zsinagóga felgyújtásának kísérletét is.²¹ Hasonló módszertani problémát vet fel az az öt országra vonatkozó, német–brit állami finanszírozású 2018-as felmérés, mely teljességgel elválasztotta az Izrael-ellenességet a zsidóellenességtől.²² Az FRA legfrissebb, 2019-ig kiterjedő adatsora azonban már nem tartalmaz egyetlen utalást sem a támadók hátterére.²³ Sajnos azok az adatsorok, melyek utalnak is az egyes elkövetők hátterére, általában nem jelzik, hogy a bevándorló hátterű egyén többgenerációs bevándorló vagy frissen érkezett migráns-e.

A NEMZETKÖZI BALOLDAL REAKCIÓJA

A baloldal reakcióit a fenti jelenségre annak tükrében kell értelmeznünk, hogy Rafaela Dancygier, a Princeton Egyetem politológusa szerint „London-tól Brüsszelen át Rotterdamig gyakran azon dőlnek el a választások, hogy ki támaszkodott jobban a klánok vezetőire és az imámokra”.²⁴ Egy brit választásokat elemző kutatás szerint 2002 és 2010 között a brit Munkáspárt célzottan muszlim jelöltek indított azokon a területeken, ahol a muszlimok aránya kiemelkedően magas.²⁵ Az Egyesült Királyságban a Manchesteri Egyetem BRIN (British Religion in Numbers) projektjének adatai alapján a muszlimok 85 százaléka a Munkáspártra szavazott a 2017-es parlamenti választáson.²⁶ A BRIN adatai és más kutatók szerint is ugyanez a tendencia volt megfigyelhető 2005 és 2015 között.²⁷

Miközben 2021 májusában sorozatosan támadtak meg például brit zsidókat is az utcán a gázai–izraeli konfliktus diaszpórára is elérő hullámainak keretében, azt tapasztalhattuk, hogy a nemzetközi baloldal egységesen fordult Izrael ellen. Miközben a nemzeti kormányok, például Magyarország Izrael önvédelemhez való jogáért álltak ki, addig Jeremy Corbyn, a brit Munkáspárt volt elnöke – akit a Simon Wiesenthal Központ 2019-ben az év leginkább antiszemita közszereplőjének nevezett – arról írt a Twitterre, hogy „az ellenségeskedés növekedése az éjszaka során Jeruzsálemben és most Tel-Avivban a Sejk Dzsarra-i otthonokba való, kormány által támogatott telepések betöréseinek egyenes következménye. Ha Izrael akar-ná, véget vethetne a vérontásnak, ha befejeznék Gáza ostromát és Palesztina megszállását. Azonnali tűzszünet kell.” Mindez azért is ironikus, mert Corbyn 2018-ban a magyar kormányt vádolta azzal, hogy „az antiszemitizmushoz dörgölődzik”.

a nemzetközi baloldal
egységesen Izrael
ellen fordult

20 Cnaan LIPSHIZ: Germany Is Accused Of Downplaying Anti-Semitic Attacks By Muslims. *JTA*, 2019. június 14 <<https://www.jta.org/2019/06/14/global/germany-is-accused-of-downplaying-anti-semitic-attacks-by-muslims>> Johannes Due ENSTAD: *Antisemitic Violence in Europe, 2005–2015. Exposure and Perpetrators in France, UK, Germany, Sweden, Norway, Denmark and Russia*. University of Oslo, Oslo, 2017. 19.

21 Uo.

22 Ezen módszertani problémákhoz lásd: Uo. 18–19. A 2018-as University of London–EVZ felmérés módszertani kritikájáért lásd: Andrew BAKER: *A recent study into rising antisemitism in Europe ignores the role of Muslim migrants*. <<https://www.thejc.com/comment/comment/recent-study-into-rising-antisemitism-in-europe-ignores-the-role-of-muslim-migrants-andrew-baker-ajc-1.464720>>

23 <<https://fra.europa.eu/en/publication/2020/antisemitism-overview-2009-2019>>

24 Rafaela DANCYGIER: Muslim Voters and the European Left. *Foreign Affairs*, 2018. február 6. <<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/2018-02-06/muslim-voters-and-european-left>>

25 Rafaela DANCYGIER: *The Left and Minority Representation. The Labour Party, Muslim Candidates, and Inclusion Tradeoffs*. <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3952554/>>

26 Ben CLEMENTS: Religious Affiliation and Party Choice at the 2017 General Election. *BRIN*, 2017. augusztus 11. <<http://www.brin.ac.uk/religious-affiliation-and-party-choice-at-the-2017-general-election/>>

27 CLEMENTS: *I. m. Dilwar HUSSAIN: Muslim Political Participation in Britain and the Europeanisation of Fiqh. Die Welt des Islams*, 2004/3. 390.

Nem fogalmazott másképp a Magyarországot nemrég antiszemitanak nevező Zarah Sultana munkaspárti képviselő sem. Ő arról posztolt, hogy „ma a Downing Street előtt megmutatták, hogy a palesztin nép sosem lesz egyedül az igazságért való küzdelmében. Szolidárisak vagyunk, ma és mindig.” Üzenetét a „mentsük meg Sejk Dzsarrát” és a „szabad Palesztina” *hashtaggal* látta el. Keir Starmer, a Munkaspárt új elnöke, akinek zsidó a felesége, egyensúlyozó Twitter-üzenetet próbált írni, de lényegében ebben is egyaránt vádolta Izraelt és a Hamászt – egy demokráciát és egy terrorszervezetet – a konfliktusért. Boris Johnson konzervatív miniszterelnök Twitter-üzenetekben mind a két félnek üzenve elítélte az erőszakot, de nemrég felszólalt a London utcáin dúló antiszemita tüntetések ellen is.²⁸

A magyar olvasó nem legyinthet azon jelenségekre, melyek előre jelzik: rövidesen a hazai baloldal is ilyen irányba mozdulhat el. Mint emlékeztető, Szijjártó Péter külügyminiszter az EU Izraellel kapcsolatos „egyoldalú” kijelentéseit kifogásolta, miközben európai kollégái tüzszünetre szólítottak fel Izrael és a palesztinok között. Az erről szóló hírt Bósz Anett, a Magyar Liberális Párt elnöke, a DK parlamenti frakciójának tagja megosztotta közösségimédia-oldalán, azt a megjegyzést fűzve hozzá, hogy „gyomorforgató ez most már”. Hasonlóan fogalmazott Szabó Tímea is, aki Karácsony Gergely mellett a Párbeszéd másik társelnöke: ő azt írta, Szijjártó lépése „történelmi bűn” volt, „Orbán Viktor embertelen arca minden nap új formát ölt”. Dorosz Dávid egykori LMP-s, jelenleg párbeszédés politikus – akit Karácsony korábban főpolgármester-helyettesének választott – 2019-es könyvében (*Az idő szorításában*) így fogalmazott: „Napjainkban a többfrontos, számos proxyháborúval tarkított iráni-szaúdi küzdelem, illetve Izrael illiberális kormánya okozhat komoly problémákat.” Dorosz jelenleg a Párbeszéd kampányfőnöke. A fentiekhez képest Brenner Koloman jobbikos képviselő interjúja már szinte mérsékelt hangzik, ő annyit mondott, hogy az ellenzéknek az EU-s álláspontot kell követnie a konfliktusban (azaz mindkét oldal elítélését).

A magyar ellenzéki reakciók elmozdulást jelentenek az eddigi „semmiről nem mondunk semmit, mindent megbeszélünk a választások után” álláspontjától, a baloldali Izrael-kritika hazánkban is lassan, de kezd megjelenni.²⁹ Az itt bemutatott adatok és idézetek tükrében kevés kétely maradhat az objektív szemlélőben: a nemzetközi és a hazai baloldal egyre markánsabban fordul Izrael és a zsidóság ellen, új szövetségesre letek vagy remélnék lenni a bevándorlótömegek antiszemita tagjaiban. ■

a baloldali Izrael-kritika hazánkban is kezd megjelenni

A Magyar Narancs „Üzlet és zsidóság” feliratú 2018. február 15-ei címlapja

28 A fentiekhez lásd: VESZPRÉMY László Bernát: Így fordult a nemzetközi baloldal Izrael ellen. *Mandiner*, 2021. május 20. <https://mandiner.hu/cikk/20210520_baloldal_izrael>
29 Uo.